

ՌԻՏԱԿ

ՇԱԲԱԹ ԱԹԵՐԹ

Դիտակը Չորեքշաբթի օրերը պիտի հրատարակուի :

Բաժնորդագրութեան տեղն է Ակոբեան-Խան Ղերի
յարկ քիւ 5.

Տարեկան գին երեք Մէքիս. 120 60
Վեցամսեայ մէկուկէս » » » 50
Հասք փր. 50

Ա. ՏԱՐԻ

1870 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 4

ԹԻՒ 34

ԲՐԻԹԱՆԱԿԱՆ ԱԶԳԻՆ ԳԱՐՁԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՊԱՊԱՍԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՈՒՆԵՑԱԾ ԱՆՁԱՌԹԻՆԸ

Քանի մը տարիներէ ի վեր Հռովմի Եկեղեցւոյն մէջ մասնաւոր անձկութիւն մը կը նշմարուէր Անգղիական Եկեղեցին վերստին պապականութեան դիրքը դարձնելու խնդրոյն նկատմամբ։ Ամէն ջանք և ամէն զօհոյութիւն անխնայ ներուիրեալ էր այս սխառութիւնը յաղթանակը ձեռք բերելու համար։ Բրօքսկանտային բոլոր ուշադրութիւնը այդ երկրին վրայ դարձած էր, և շնորհիւ ճիշդութեան ճարտիկ յաջողակութեան յաջողած էր այն երկրին Պապական Եկեղեցւոյն Գահին վրայ նստիլեալ անձ մը գլուխ կարգել։ Որ յիրաւի ընտիր գործիք մը եղած էր այս բաղձալի նպատակը դուրս հանելը։ Ուայզմէն Հռովմի Գահին նստիլեալ ծառան, բաղում տալիսներէ ի վեր անխոնջ աշխատութեամբ և մոլեռանդ շնորհաւանդութեամբ դուն կը գործէր Աանկիդան Եկեղեցին Հռովմի դիրքը տանելու։

Ինքը Անգղիոյ Հասունն էր, նման անձնանուիրութեամբ և նման հաւատարմութեամբ ամէն բան Պապին ոտքին տակը դնել կաշխատէր, իր նուիրական պաշտօնն էր ամբողջ ազդն ու տէրութիւնը վերստին Հռովմի իշխանութեան գերին ընել։ Ժիզուլիթականութեան հնարած ամէն հնարաւոր մեքենայագործութիւնները գործադրելէն ետքը, իւր այս նենգամիտ ձեռնարկութիւնը դուրս հանելու համար երկինքը օգնութեան կը թախանձէր։ Այս կարգէ դուրս և տարօրինակ ջանքերէն կը մակաբերուի որ, Վատիկանու ատենանը քաղաքականութեան արդի վիճակին իրազեկ էր, և ուստի կաշխատէր Անգղիոյ Հզօր ազգը իրեն թիկունք ստանալ։ Ահաւատիկ հետեւեալ Պաշտօնական առաջարկութիւնը անցեալ տարի եղած է յատուկ Անգղիական Եկեղեցւոյն դարձին համար։

«Հաւատքը Աստուածային շնորհաց մէկ պագեն է։ — Ամենակարողը բնաւ չմերժէր ունկնդիր լինել ձայնի ջեր մեռանդ և անձան-

ձիր աղօթից : — Եւ արդ թախանձենք զԱյն վասն Անդղիոյ , այն երբեմն Սրբոց բնակարան , իսկ այժմ հերետիկոսացեալ կղզւոյն համար , որ վերստին ի սուրբ հաւատս դարձրնէ :

«Ամէն Շաբաթ օր առաւօտեան ժամը ութին (ըստ Եւրոպական) յատուկ պատարագ պիտի մատուցուի Անդղիոյ դարձին համար Սուրբ Նիկողայոս Եկեղեցւոյն Սուրբ Սիրտ կոչեցեալ Սեղանին վրայ : »

«Թախանձանօք կը խնդրուի ծանուցանել զայս նորին բոլոր բարեպաշտօն բարեկամացը որ միանան և երբեմնակի մասնակիցին այն Սուրբ Խորհուրդին միևնոյն բարի նպատակաւ : »

ԱՂՕԹՔ ՎԱՍՆ ԴԱՐՁԻՆ ԱՆԳՂԻՈՅ

Տէր՝ ողորմեաց մեզ : Քրիստոս Որդի Աստուծոյ ողորմեաց մեզ : Տէր ողորմեաց մեզ : Ով Աստուած՝ Հայրդ Երկնաւոր , Արարիչ Երկնի և Երկրի , Ողորմեաց ի վերայ երկրին Անդղիոյ : Ով Որդին Աստուած Ողորմեաց ի վերայ Երկրին Անդղիոյ : Սուրբ Երրորդութիւն և մի Աստուածութիւն՝ ողորմեաց ի վերայ Երկրին Անդղիոյ : Ով Հոգիդ Սուրբ Աստուած ողորմեաց ի վերայ Երկրին Անդղիոյ :

«Սուրբուհիդ Մարիամ , Մայրդ Աստուծոյ , Սուրբուհիդ Մարիամ՝ Կոյսդ մշտնջենաւոր , Սուրբուհիդ Մարիամ՝ Ապառտանաբանդ մեղաւորաց , Սուրբ Միքայէլ , Սուրբ Գաբրիէլ , Սուրբ Ռաֆայէլ , Աղօթեցէք վասն Անդղիոյ : »

«Ասկէ ետեւ կարգաւ յառաջ բերուած է Երկինքին մէջ և Երկրիս վրայ գտնուած բոլոր Սուրբերուն ցանկը յախանէ յանուանէ , և նոյնպէս խնդրուած է որ Անդղիոյ դարձին համար Աղօթք ընեն : Ասոնց ամենը հոս նշանակել երկայն կըլլայ , վասնորոյ կը թողունք և միայն սա մէկ քանի հատը կը դնենք :

«Դուք ամենեքեանք ով Սուրբ կուսանք , դուք ամենեքեանք ով սուրբքդ Անդղիոյ , իր-

ւանալոյ և Սկովտիոյ , Աղօթեցէք վասն դարձին Բրիտանիոյ : Եւ դուք ամենեքեանք Սուրբքդ Աստուծոյ Աղօթեցէք վասն Անդղիոյ : »

«Ով Տէր գլխաւ ի վերայ մեր և լուր ձայնից մերոց , Գլխաւ ի վերայ մեր և խնայեա մեզ : Գառնդ Աստուծոյ՝ որ բառնաս զմեզս աշխարհի , լուր մեզ , և ողորմեա Տէր : Գառնդ Աստուծոյ՝ որ բառնաս զմեզս աշխարհի , Գլխաւ ի վերայ մեր , և խնայեա ի մեզ Տէր : Գառնդ Աստուծոյ՝ որ բառնաս զմեզս աշխարհի , Ողորմեաց մեզ : Տէր ողորմեաց մեզ , Քրիստոս Որդի Աստուծոյ ողորմեաց մեզ : »

ԱՂՕԹՔ

Ով ամենակարող և յաւիտենական Աստուած , որ խոստացար շնորհել զամենայն , զոր խնդրեմք ի քէն ի ձեռն արդեամբ և չարչարանաց Որդւոյդ քոյ Սիրելւոյ , շնորհեա՛ այժմ կաղաչեմք զի Երկիրն Մեծին Բրիտանիոյ՝ որ էր երբեմն Բնակարան Սրբոց քոց , վերստին գայցէ ի տուն Միութեան և խաղաղութեան , այն է ի ծոց Սուրբ Եկեղեցւոյ միջնորդութեամբ և բարեխօսութեամբ Տեսուն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , Ամէն :

ՓԱՌԱՒՈՐ ՃԵՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մարդոց խօսքին և դաղափարներուն նայելով աստուածապաշտութիւնը սա դրութեան կամ նա դրութեան ներքեւ է : Որու հարցնես փրկութիւնը հոս է , կըսէ : Ամէն դրութիւն կուզէ աշխարհքը հաւատացնել թէ՛ իր դրած գիծերէն դուրս փրկութիւն կամ աստուածապաշտութիւն չկայ : Բայց Գիրքին վկայութիւնը բոլորովին ասոր հակառակն է : Պիտի չըսեն , ըսաւ Տէրն մեր , թէ Ահաւորիկ աստ է՝ կամ անդ , քանզի ահա արքայութիւնն Աստուծոյ ի ներքս ի ձեզ է : Աստուածապաշտութիւնը տիրապէս արտին վերաբերեալ խնդիր մի

է, և ուստի մասնաւոր դրութեան մը ներքե պարփակեալ չկրնար ըլլալ: Հոս ըլլաւ՝ կը փրկուիս, հոն երթաս կը կորսուիս ինքիւրդ՝ խիղճերուն վրայ տիրապետելու ոգին հնարեց, որոյ ցաւալի արդիւնքն եղաւ մարդիկ անձնական աստուածապաշտութեան վրայ բոլորովին անտարբեր ընել: Ոչ միայն այսչափ, այլ և բազում մնասակար չարիքներու հիմ դրաւ, Գրիստոնէական եկեղեցւոյ մէջ թշնամանքներ, ատելութիւններ և ցաւալի պառակտումներ սերմանեց և յառաջ տարաւ այս վատ ոգին, և սիրոյ արեամբը գնեալ Աստուծոյ Տաճարը, անհաշտ թշնամութեանց և նենգութեանց բռնակարան դարձուց:

Ես Պօղոսեան եմ և ես Ապօղոսեան եմ նոզկալի հակաճառութիւնը շատ կանուխ ծայր տուաւ Աստուծոյ եկեղեցիին մէջ, բայց բանին հաւատարիմ Պաշտօնեաները խիղցն բողոքեցին ասոր դէմ, և բարձրաձայն աղաղակեցին, ով է Պօղոս կամ ով է Ապօղոս, պաշտօնեաներ են, որոյ միջոցաւ հաւատացիք: Յաւալի է որ Պաշտօնեայք ապագայ դարերուն մէջ աս նոյն ոգւովը չմնացին, նոքա իրենց փառասիրական դիտմունքները յառաջ վարելու դիտմամբ հրնարեցին աստուածապաշտութիւնը իրենց ճանկերուն ներքե չլթայակապ առնել ահաւասիկ հոս է կամ հոն է ըսելներով, — ահաւասիկ սա մտացածին դիժերուն սահմանին մէջ ապրիս հրեշտակ մ'ես, իսկ եթէ դուրս ելնես սաղայել մը: — Սակայն ինչ փառաւոր է Գիրքին վկայութիւնը:

Պետրոս իր բերանը բացաւ ու ըսաւ. ճշմարտութեամբ կը հասկնամ որ Աստուծոյ քովը աշտուածիւն չկայ, հապա ամէն ազգի մէջ ան որ անկէ կը վախնայ, ու արդարութիւն կը դործէ, անոր ընդունելի է Գործոյ Ժ:

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅ ՎԱՐՓԱՐԱՆ

Ընդհանրապէս ըսելով, Եւրոպայի և Ամերի-

դայի մէջ բաները այնպէս տրամադրեալ են որ կարծես թէ ամբողջ երկիրները Վարժարաններ եղած են, որ կողմը դառնաս, որ բանի վրայ նայիս՝ նոր բան մը կը սովորիս. կը թուի թէ հասարակութեան յատուկ դասախօսութիւններ սահմանուած են երկրին ամէն կողմերը, որով ամէն կարգի մարդոց դիւրութիւն տրուած է անխափան շարունակ դաստիարակութիւն առնել: Մենք կըսենք թէ աս երկիրներուն մէջ ապրող մարդիկ անհնար է որ կայր և տգէտ մնան, իսկ երբոր մնան յանցանքը իրենցն է, ըսել է որ միաբերնուն դուռները դոցեր և աչքերնին ալլաւ մը խիեր այնպէս կը չըջին այդ երկիրները: Աս վիճակին մէկ մասնաւոր օգուտըն ու արդիւնքն ալ սա եղած է որ, Ուսանողք երբոր վարժարանէն դուրս կենէն, ուսանելու պատեհութիւնը կորուսած չեն զգար, տակաւին ընթացքին շարունակելու վիճակին մէջն են, Վարժարանին մէջ սովորած բաներնին, ամէն առիթով կը կրկնուին իրենց և տեսակներն ու գործնականը մէկ տեղ դալով անջինջ տպաւորութիւն մը կընէ մտքին վրայ:

Գիշարդարար հոս մեր երկրին մէջ բաները բոլորովին հակառակ դիրքի մէջ են, կարծես թէ բաները մարդոց միաբերը ալ աւելի ապուշ կընեն և բթացընեն: Արդի կը բաղձանք հոս ուսումնասէր ծնողաց թելադրութիւն մը ընել: Թէոր չենք կրնար երկրին աս վիճակին վրայ անմիջապէս ազդեցութիւն մը ընել, կրնանք մեր ընտանեկան փիճակը և գիրքը ու ընթացքը այնպէս տրամադրել, որ նոյն ազդեցութիւնը ընէ մեր զաւակացը մտքին վրայ, վարժարանին մէջ սովորած տեսական դասերնուն

գործնականները գտնեն տանը մէջ : Եթէ ծը-
նողք աս բանին օգուտն ու արժէքը զգան ,
վստահ եմ որ կրնան շատ բան ընել : Թող տան
մը բոլոր ընթացքը աս նկատմանը վրայ ընթա-
նայ , տես ինչ սքանչելի բան կըլլայ : Եւրոպո-
ցիք , մինչև անգամ տղայոց խաղալիքները , այս
սկզբան վրայ հեղինակած են , անանկ որ տղան
խաղացած տեղն ալ իր գասերէն ետ չմնար :

ԹՂԹԱՆՅՈՒԹԻՒՆՔ

ՌՈՏՈՍՄԱՆՅՈՒՆ

«Անցեալ նամակաւ ըսեր էի՝ թէ Մութասա-
րըֆ փաշային հետ՝ Լուսաւորչական Ազգայնոց
Փեր . Սուլթնոյ Թաղէոս Եպիսկոպոս և Հը-
րէկց ծերակոյտը , ժողովի մը անդամութեան
խնդրով վէճ ունեցան :— «Թէֆրիք մէճլիսիին»
կողմէն Հրէկց ծերակոյտին գացած թուղթը՝
Հրէայք վար գրին , և անոնցմէ մարդ չընտ-
րեցին : Կառավարութեանէն չուզուեցաւ և լըս-
ուեցաւ թէ՝ նոր հատ մը գրելով՝ մէկ քանի
Հրէայներ կանչել և անոնց ստորագրել տուել
են . բայց անոնք կ'ստորագրեն՝ որոնց համար
որ առաջարկուած է Անգամ լինելու . այն է
ինքզինքնին ընտրել են . Հրէկց ծերակոյտը այս
բանը ՚ի լրոյ ականջի իմանալով . այս հինգ-
շաբթի օր Ա . : Պօլսոյ Կուսակալին աղերսա-
գիր մը գրեցին և զրկեցին Նոյն քաղքին Խա-
խամ պաշին որ Կուսակալին տայ : Տեսնենք
վախճանը :

Կառավարութեան Դռան առջին՝ գողերուն
խանութ բանալին գրեցի ձեզի :

Հրաժարեալ Մութասարըֆ Նաղիֆ պէյին
ատեն՝ քաղաքս ամենայն ջանիւք կ'հսկուէր և
կ'պաշտպանուէր : Յիշեալ անձը՝ ձին հեծած
ամէն օր կ'ստորտէր , և միշտ քաղքին յառա-
ջադիմութեան համար կ'աշխատէր . ամենայն
նախանձախնդրութեամբ : Փողոցները մաքուր
կ'պահէր : Ամենուն իրաւունքը տեղը տանել
իսկ յամառ յանցաւորը պատժելը իւր նուիրա-

կան պաշտօնը լինելը քաջ գիտէր : Նոյն իսկ
կառավարութեան բոլոր գործերը իւր ձեռքը
կ'տնօրինէր , և ամենայն օրինաւորութիւն կը
տիրէր : Մութասարըֆը փոխուեցաւ՝ քաղքին
վիճակն ալ հետը : Մարդ ինչ պիտի զգայ ,
երբ կ'խորհի Կառավարութեան դռան առջին
այնպիսի գողութիւն պատահի , ուր քանի մը
ժամ աշխատելին և սաստիկ ձայն ելլելը ինք-
նայայտ է : Ինչ պիտի խորհի երբ լսէ թէ Կա-
ռավարութեան բանտին պատը ծակելով՝ եր-
կու մարդասպան ոճրագործներ վախշին թէ-
պէտ մին բռնուեցաւ , ինչ պիտի խորհի ա-
ռանց սոսկումը զինք պատելու , յորժամ լսէ
թէ նախընթաց Մութասարըֆին օրը փողոցնե-
րը . և է բան դնելը արգիլեալ էր , և ասոր
օրը ոչ , նամանաւանդ՝ միւսին օրը՝ թաշմինե-
րուն խանութին դուրսը քար դնելը արգիլեալ
էր . և այս Մութասարըֆին օրը դուրս կ'դը-
նէն . որ անցեալ օր 25 տարեկան Յոյն երի-
տասարդի մը ոտքին վրայ 500 օգդա քար մը
ինկաւ դուրսը դրուածներէն , և կտոր կտոր
ըրաւ ոտքը . և վիրաբուժները ըսին՝ թէ ան-
յոյս է ազատուիլը , ցաւ էն կ'մեռնի :

Ժողովրդեան՝ և նոյն իսկ Նաղիֆ պէյի հա-
կակիր մասին բերանն այս է . ո՛հ , ուր է հրա-
ժարեալ Նաղիֆ պէյը : Ինչ կարգադրութիւն-
ներ ունէր . որչափ կ'ճանչնար իր պաշտօնն ու
նորին պարտքը : « Տէրութիւնը ինձ ամառկան
կու տայ . պէտք է ես օրինաց համեմատ վար-
ուիմ » կ'ըսէր : Ա՛հ երանի թէ նորէն ան դար
քաղաքս . շնորհակալ պիտի ըլլայինք մեր Ղե-
հափառ Կայսրէն . և իւր բարձրաստիճան նա-
խարարներէն » -

— Պատ . Յովհաննէս Տ . Ստեփանեան . ամ-
սոյս 14/26 ին քաղաքս հասաւ ողջամբ՝ հան-
դերձ ընտանեօք , և արդէն իւր սրբազան
պաշտօնին գործադրութեան սկսած է : Բարի
յաջողութիւն կ'բարեմախութեմք երկինքէն ,

— Պատ . Ղաղարոս Կարապետեան . որոշած

է որ դոնէ տարի մը հոս մնայ . և անկախ ազատ դպրոց բանայ կամ դասատուութիւն ընէ . Կյուսաւք թէ այս շարժու դասատուութիւնը պիտի սկսի . նոյնպէս բարի յաջողութիւն կ'բարեմաղթեմք երկինքէն :

1870 Հոգ. 18/30

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Մինչդեռ ամէն մարդ անհամբեր սրտիւ կսպասէ թէ երբ վախճան պիտի գտնէ սա աշխարհակործան և տուն աւեր մարտը և անձկութեամբ աչքը ճամբան ուշադիր կըլլայ թէ երբ պիտի աւետուի այդ ուրախաւիժ երջանիկ լուրը . հետզհետէ եկած լուրերը հակառակը կը գութեն : Անցեալ շաբթու զինադադար պիտի ըլլայի լուրով մը , պահ մը ուրախացաւ ամէն մարդ , առևտրական շրջանը կարծես թէ հոգի առաւ , կիսամեռ վիճակի մէջ թմրած փխսմանքի մը շաբթիկ սկսաւ , որով սկսան մարդիկ երջանիկ խաղաղութեան յուսովը իրար ողջունել , բայց հազիւ բանեկոյր ժամ տեւցայ ուրախութիւնը , շուտով պատերազմին դաշտէն սև ամպ մը անոր վրայ քալեց , բանակցութեանց անյաջող ելքին դուժը կայծակնահար ըրաւ դրամական և առևտրական շրջանները : Քոնստիտը որ գրեթէ մինչև 54 բարձրացած էր զինադադարի լուրովը , նորէն մինչև 50 ինչաւ :

Այսպէս մօտակայ խաղաղութեան մը յոյսը մութ և անթափանձելի ամպերու ներքև վերքստին անյայտացած է : Եւ չիտակը , մենք չենք տեսներ թէ այդ երկու աէրութիւնները իրենք իրենց մնալով այդ Լաբիւրինթոսէն ինչպէս պիտի ելնեն : Երկու կողմն ալ ոտքերնին մէյմէկ որոշ կէտերու վրայ դրեր և անշարժ ու անխախտ կայներ են : Ժիւլ Փալըր կըսէ թէ , « Կառավարութիւնը երդում է ըրած որ մէկ մատնաշալի տեղ անգամ պիտի չտայ » :

Աս երդումը ապագային մէջ վերստին յարձակմանց նկատմամբ Բրուսիայեաց ունեցած երկիւղները չփարատէր : Անոնք ապահովութիւն կուղեն , և համոզումնին աս է որ , մի միայն ապահովութիւնը իրենց սահմանադրին գիծերը դէպի ասդին քալելը պիտի ըլլայ , այն հին Գերմանական գիծերուն վրայ դալու են նորէն , կը մնայ տեսնել թէ աս մանաւանդ կընճիւրդ ով և ինչպէս պիտի լուծէ : Մեզի կը թուի թէ հոս աս կէտին մէջ , նոյն իսկ պատերազմին առիթ տուող պատճառէն բազում աւելի ծանրակշիռ խնդիր մը կայ , որ ճշմարիտ պատճառ մի է նորա յարատևութեանը , քան թէ առաջինն էր նորա ծագումին : Եւ քանի որ բաները աս դիրքին մէջ կը մնան մօտակայ խաղաղութիւն յուսալը , անձնախոր լինել է : Աս կըսենք բաները իրենց աբդի վիճակին մէջ նկատելով , կրնան արտաքոյ կարգի դէպքեր տարբեր վիճակի մէջ դնել և տարբեր կերպարանք տալ , որնոր փորձը երևան պիտի բերէ :

Ժիւլ Փալըր շրջաբերական նամակաւ մը կը բացատրէ բանակցեալ զինադադարը մերժելնուն պատճառները , որով բոլոր պատասխանատուութիւնը Բրուսիոյ Կառավարութեան վրայ կը ձգէ : Ինքը կը հաստատէ թէ Բրուսիա գիտաւորութիւն չունի զինադադար ընելու , վասնորոյ անիրաւ և անպատեհ պայմաններ կը պահանջէ , այնպիսի պայմաններ որ Հասարակաց իրաւունքը կը խարդախէ և կանխաւէ , բայց , կըսէ , իր մերժումը պատրուակելու համար ասանկ անարժան պայմաններ յառաջ բերած է : Սակայն իր պատիր պատճառանքներէն մարդ չպիտի խաբուի : Զինադադարման միջոցին Փարիզ պաշար և ուտեսդ մոցընելու թոյլտուութիւն ընել յանձնառու չըլլալը , մեղքներնկէց ընելու հաւասար է , որնոր առանց մարտընչելու բնաւ պիտի չընենք : Մենք աս չարիքին առաջըր առնելու և Եւրոպայի առաջար-

կած խաղաղութիւնը ձեռք բերելու համար, իր պատիւը դիտցող մարդու մը ինկած ամէն բան ըրինք, բայց չյաջողեցանք, և ուստի այսուհետեւ թափուելիք արեանց բոլոր պատասխանատուութիւնը կը մնայ անոնց վրայ, որոնք կանխակալ դիտմանքներով դիտմամբ չեն ուզեր իրաւախօհ լինել: — Թող Եւրոպա դատէ մտ բանը: — Բայց ասոր հակառակ Բրուսիական լուրերն ալ կը հաստատեն թէ Գոնթ Պիլմարք ամէն զիջում ըրաւ խաղաղութեան նախաքայլերը գիւրացնելու համար, պաշարման դիրքը չարեւելով և անոր կանոններուն դէմ չգործելով խոտաացաւ ամէն դիւրութիւն տալ և թայլտուութիւն ընել ընտրութիւնները յառաջ տանելու համար, սակայն Փարիզի առժամանակեայ կառավարութիւնը չզիջաւ և մերժեց:

— Անցեալ Շաբաթ օր Մայրաքաղաքիւ Գաղղիական խմբակին շրջանին մէջ մեծ յուզումնք մը երեցաւ Օրլէանէն հաղորդուած նշանաւոր յաղթութեան մը լուրէն պատճառեալ: Բալաստին զօրապետին հրամանատարութեան ներքեւ եղած բանակը Օրլէանի կողմերը յարձակում ընելով Զիլիլին առեր են և յետոյ Օրլէանն ալ վերստին գրաւեր են և քանի մը թնդանօթով 4200 ալ զերի առեր են:

— Կըսուի թէ իրարու վրայ ամէն օր հազար մարդ Բրուսիոյ բանակէն կամ հիւանդութեամբ կը մեռնի կամ առանձին դաճուած տեղեր թըշնամիէն կ'սպաննուի:

— Անգղիական Տէյլի Նիւզը լրագիրը կը հաստատէ թէ քաջածանօթ աղբիւրէ մը տեղեկացած է որ Մէյի մէջ Գերմանացիք այնքան պաշար և պատերազմական մթերք գտած են որ անտարակոյս մինչև մարտ կը բռնէր:

— Ներկայ պատերազմին մէջ կանանց սեպին կողմանէ ցուցաւ քաջասրտութիւնն և դիւշազնական մեծագործութիւններն ալ խիստ նշանաւոր են: Բաղմաթիւ փափկասուն և երեւելի միանգամայն կը թեալ տիկնայք մտած են

բանակներուն մէջ և անխոնջ աշխատութեամբ հիւանդ և վիրաւորեալ կընային, կը խնամեն և կը դարմանեն, շատ անգամ ինքիներէն ծանր և վտանգաւոր դիրքերու ներքեւ դնելով:

— Բրուսիացիք զարմանալի ընթացք մը բռնած են որ ուշադրութեան արժանի է: Վիճաբանութեան վերաբերեալ խնդիրներու ամենեւին ականջ չեն կախեր: Թշնամոյն կողմանէ ամէն ինչ գրգռիչ զրոյցքներ ալ ըլլան, առատ խուլ լինելով չսեղու կը զարնեն:

Մասիս աղբային երևելի լրագրոյն խմբագիր Իթիւճեան Կարապետ Էֆէնտի մեծ և անփոխարինելի կորուստ մը ունեցաւ անցեալ չաթթու նախախմական տնօրէնութեամբ, որով Մասիսի հրատարակութիւնը ԴՂ և ՇՔ օրերը արգելուեցաւ: Իւր Վահան անդէն տասնամեայ որդին յանկարծական կարճատե հիւանդութեամբ մը ննջեց ի սուգ և ի վիշտ համակելով իւր վշտացեալ ծնողքներն, որոյ յուղարկաւորութեան սգալի հանդէսը կատարուեցաւ անցեալ ԴՂ օր:

Խ Ա Ո Ն Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

Անցեալ Հինգշաբթի օր Բոպէթեան Վարժարանին հիմնադիր Մր. Բոպէթթ երևելի Վաճառականը՝ ընկերակցութեամբ յիշեալ Վարժարանին Մեծ. Տնօրէն Տր. Համիլինի, Մեծ. Եպարքոսին այցելութեան գնաց: Այս առիթով յատուկ խնդրեց Մր. Բոպէթթ նորին Բարձրութենէն որ բարեհաճի իւր յարգական շնորհակալութեանց հաւաստիքը նորին Վեհափառութեան Սուլթանին մատուցանել Վաւորոսի գեղեցիկ բարձունքներուն վրայ նորոգ կառուցեալ Վարժարանին շինութեանը համար շնորհեալ արտօնութեանց նկատմամբ: Ի պատասխանի Բարձրապատիւ Ալի փաշան յանուն նորին վե-

հախառութեան Յսմանիէ պատուանշանը շնորհեց, Սակայն Մր. Բոպէրթ իրեն ընծայեալ աս պատուոյն համար իւր շնորհակալութիւնը յայտնեցէն զկնի, յարգանք հրաժեշտ խնդրեց զայն ընդունելու մասին:

— Անցեալ շաբթու երկու Ռուսի պատերազմական շողեանա եկան Մայրաքաղաքիս նաւահանգիստը, որոնք երիտասարդ ուսանողաց գործնական վարժութեան համար յատկացեալ նաւեր են եղեր, և ուստի շատ մը ծովային վարժարանի աշակերտներ կան երկուքին ալ մէջը: Ասոնք քանի մը օրէն դէպ ի Միջերկրական պիտի ճամբորդէն այն շուրերուն մէջ շրջան մը ընելու համար:

— Ինչպէս որ անցեալ շաբթու ծանուցած էինք, նախընթաց Ուրբաթ օրը Բլիում Լատին Եպիսկոպոսը Հակահասունեան Եպիսկոպոսները և վարդապետները՝ դարուս լուսաւորութեանը նախատինք ոճով մը, Սեւասդեստ ահաւորեալ Հանդէսներով, բանադրած էր: Այս անցեալ ուրբաթ աւուր թուականաւ Հակահասունեան չորս Եպիսկոպոսաց կողմանէ և նոցունց ստորագրութեամբ տպեալ Կոնդակ մը՝ այն Բանադրանքը բոլորովին անիրաւ և անզօր կը հրատարակէ՝ իրաւացի փաստիւք և առարկութիւններով, և պարզ կը հաստատէ թէ Բլիումի ըրածը ուրիշ բան չէ, այլ կոյր կողմնակցութեամբ մը Հասունի Ենթոյիներուն անիրաւաբար գործիք ըլլալ:

Կոնդակին խօսքերէն կը հասկցուի որ, այս ծանր անիրաւութեան գործիք եղող Բլիումի համար Արևելեան Կաթողիք Հայոց Եկեղեցիներուն մէջ հրապարակաւ ութօրեայ աղօթքի պաշտօն մը պիտի կատարուի, որպէս զի Տէրը իրեն մըտաց լուսաւորութիւն շնորհէ որ խմանայ իր ըրածին որ աստիճան անիրաւ և անգութ գործք մը լինելը:

— Հասունեան Կոնսակցութեան գործիք Սէսս Լրագիրը անցեալ շաբթու Կառավարու-

թեան կողմանէ երկու ամսուան համար՝ խափանման դատապարտուեցաւ, Բանադրանքին Կոնդակը սգանշան շրջանակներու մէջ հրատարակելուն համար:

— Ասկէ անկէ կը լրացուի թէ Բ. դուռնէն Հրաման եկած է Արևելեան Կաթողիք Հայոց Թողթ վին որ ըստ նախնի սովորութեան իրենց Պատրիարք մը ընտրեն: Եւ երկուշաբթի աւուր Լաթուրի Գաղիերէն Լրագիրը այս լուրը հրատարակած էր:

— Այս օրերս երկու Դատաստանական խնդիրներ լսեցինք, որոց համար Դատաւորները վկայ պահանջեր են, բայց վկաները քրիստոնեայ ըլլալուն համար, մօիկ չեն ըրեր մերժեր են: Ասոնցմէ մէկը Պարտիզակ Գիւղին մէջ տեղի ունեցած է, ուր որ Միւտիւրէն ի զատ Մահմետական չկայ, և նա ալ տարին երեք ամիս հազիւ գիւղին մէջ կը գտնուի: Իսկ միւսը հոս Պօլսոյ մէջ տեղի ունեցած է, և խիստ զարմանալի է: Սեւեակի մը մէջ ուր եօթ կամ ութ քրիստոնեայ ներկայ կը գտնուին և ամէնքն ալ պատրաստ են առաջի Աստուծոյ իրենց վկայութիւնը տալ, բայց դատաւորը կը մերժէ և տաճիկ վրէպ կուզէ: Ի զուր կաղաչեն կը պաղատին ողորմելի եթականները, անգամ մը վճարած ըստակներ կը դատապարտուին վերստին վճարել: Մենք հաստատ գիտենք թէ աս բանը վեհ: Սուրբանի կամայը և տէրութեան արդի օրէնքներուն հակառակ է, և չենք վարինի ըսել թէ անիկա մասնաւորաց եղծումն է, սակայն կը ցաւինք ըսել թէ այսպիսի ցաւալի եղծումները հազուադէպ բաներ չեն, այնչափ ստեպ և ընդհանուր տեղի կուսենան որ շատերը կը փորձուին ըսել թէ երկրին օրէնքը դեռ աս է:

— Մայրաքաղաքիս մէջ Ֆիալար բեռնակիրք և Խիճ (մալոզ) կրող իշախարներ՝ կենդանեաց հետ որ աստիճան անողորմաբար կը վարուին, գրեթէ չգիտցող մարդ չկայ: Մեծաւ հաճութեամբ լսեցինք որ այս օրերս խստիւ պատ-

ուէր տրուած է որ Ուրբաթ օրերը աս կարգ կենդանիներէն բնաւ մէկ հաս մը բանեւու չէ, և թէ որ մէկը յանդգնի ասոր դէմ մեղանչել և հակառակ վարուիլ, ծանր տուգանք դրուած է: Սակայն աս կարգադրութեան մէջ կէտ մը կայ որ կառավարութեան կողմանէ մասնաւոր ուշադրութեան արժանի է: Աս ձիավարներէն և իշավարներէն շատերը քրիստոնեայ են և պարտական են կիրակին պահել, ուստի կը պարտաւորին շաբաթը երկու օր չգործել, և կամ կիրակին աւրել, ուրբաթը պահած ըլլալով կիրակի օրը գործել: Ասոնց մէկը իրենց շահուն, քսակին դէմ է, միւսը խղճին, կրօնքին, որ նոյն պէս կառավարութեան ուշադրութեանը արժանի կէտ մ'է:

—Նոյեմբեր 10 թուականաւ հեռագրաւոր մը ծանոյց անցեալ կիրակի օր որ Բրուսիայիք Նէօ—Պրէյզաք ամրոցը անձնատուր ըրին, որ մէ 3000 դերի, 100 պաշտօնատար և 100 ալ թնդանօթ անցաւ ձեռքերնին:

—Այս օրերս անանկ շշուշ մը տարածուած է թէ Ռուսի կառավարութիւնը ալ ևս ինքզինքը կապեալ չճանչեր 1856ի դաշնադրութեան, և այս օրերս վարժութեան համար չըլազայող երկու պատերազմական նաւերը այս կարծիքին հաստատութիւն տալով, գործնական ազդեցութիւն մը ունեցան, Քոնստիտը մինչև 46 իջաւ, որով Բշ. օրը Պրամական Պորային մէջ բաւական շփոթութիւն տեղի ունեցաւ:

Պաշարման վերջին օրերը Մէցի մէջ բաներուն դիները տարապայման բարձր կը նկարագրեն, անանկ որ մարդուս բոլորովին անհաւատալի կը թուի: Մէկ հօխայ շաքար 450 դահեկան, մէկ հօխայ ալ 250 դահեկան, մէկ կտոր խոզի ապուխտ 1500 դահեկան, հատ մը բաթաթէս 90 փարա, մէկ սոխ 3 դահեկան, խոզի ձագ մը 3740 դահեկան ծախուեր է:

Այս ցանկը Բշ. աւուր Մանգումէի մէջ տեսանք, և շիտակը սոսկում կոխեց վրանիս:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԳՈՐԾԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵՁՈՒԻ

Ա. Մ. Վ. ԳՐԱԳՐԱԾԵԱՆԷ

Մինչև հիմա հրատարակուած քերականութիւններէն տարբեր ոճով եւ տարբեր ընթացքով քերականութիւն մ'է, գործնական հրահանգներու վրայ հիմնեալ, որով ուսանողը վստահակ իր չհասկցած բաները թուծակօրէն դոց ընելու, առաջին օրէն գործնական կրթութեամբ սովորածներուն գործածութիւնը կը սովորի:

Աւելորդ է ըսել թէ Պ. Ա. Մ. Վ. Գրագրաչեանի հմուտ գրչէն ելած այսպիսի քերականութիւն մը իր սահմանին մէջ՝ կատարելութեան երաշխաւորութիւն չունի իր հետ ունի:

Կը ծախուի Պ. Յ. Գրագրեանի գրատոմէսը, ի Չաքմաքչըլար փողոց, Գին 2 ֆրանք:

ՏԱՐԵՐՔ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

Թարգմանեաց Յաւելուածով ի Յռանեւրէն

Հ. ՓԱՌՆԱԿԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԱՆ

Ի ՆՊԱՍ

ԱՆՁՆՈՒԷՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Գ. Ս. ԶՕՊԱՆ

Այս գրքէս հատ մը գնողը հատ մի ևս Անձնուէր Ընկերութեան նուիրած լինի:

Դիւ 7 ՂԵ.

ՏԷՐ ՆԻ ՏՆՕՐԷՆ Խ. Հ. ՍԻՄՈՆ ԻԹԻԹԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

Գլխաւոր Գրագր. Կ. ՊՕԼԻՍ

Չազմաճըլար փող. Սկրբեան Խան 10, 11, 12.